

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

28 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 28 marca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej G. spółki akcyjnej w W. (poprzednio: C. Spółka Akcyjna w P.)
od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie
z 30 lipca 2021 r., II Ca 638/21,
w sprawie z powództwa J.B.
przeciwko G. spółce akcyjnej w W. (poprzednio: C. Spółka Akcyjna w P.)
o zapłatę,

- 1. oddała skargę kasacyjną;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego pozwaną,
pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

Agnieszka Piotrowska

Paweł Grzegorzcyk

Marta Romańska

(K.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 lutego 2021 r. Sąd Rejonowy w Goleniowie zasądził od pozwanego C. w P. na rzecz powoda J.B. kwotę 68 546 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 lipca 2017 r. do dnia zapłaty (pkt 1) i orzekł o kosztach postępowania (pkt 2).

Wyrokiem z dnia 30 lipca 2021 r., na skutek apelacji strony pozwanej, Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił apelację (pkt I) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II).

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła skargą kasacyjną w całości strona pozwana, zarzucając naruszenie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. (błędnie oznaczonego jako „art. 179 § 1 pkt 3 k.p.c.”) i wskazując, że postępowanie w sprawie zostało przeprowadzone w warunkach nieważności. Na tej podstawie wniosła o uchylenie wydanych w sprawie wyroków, zniesienie postępowania i odrzucenie pozwu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W zakresie dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi kasacyjnej ze względu na sposób wyznaczenia składu orzekającego (art. 80 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 622), należało odwołać się odpowiednio do rozważań poczynionych m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2025 r., II CSKP 1885/22 i II CSKP 172/24, które Sąd Najwyższy podziela, nie stwierdzając przeszkód do merytorycznego rozpoznania sprawy w niniejszym składzie.

Zarzucając naruszenie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. skarżąca podniosła, że na przełomie 2019-2020 r. nastąpiło przekształcenie pozwanej, która do dnia 17 stycznia 2020 r. figurowała w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) jako towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych (C.), a następnie została przekształcona w spółkę akcyjną (C. Spółka Akcyjna). W następstwie przekształcenia C. zostało wykreślone z KRS i utraciło osobowość prawną oraz zdolność sądową. Pozew został wniesiony w dniu 30 kwietnia 2020 r., toteż w chwili jego wniesienia pozwany C. nie miał zdolności sądowej. Zdaniem skarżącej, brak ten nie mógł podlegać uzupełnieniu na podstawie art. 199 § 2 w związku z art. 70 § 1 k.p.c., jak również nie mógł być usunięty w drodze sprostowania oznaczenia stron. Zmiana oznaczenia stron nie jest bowiem dopuszczalna, jeżeli powód wskazuje jako pozwanego jednostkę, której nie przysługuje zdolność sądowa.

Jednym z konstrukcyjnych założeń procesu cywilnego jest dwustronny charakter. Prawidłowy tok procesu zakłada ponadto, że obie strony cechują się określonymi atrybutami, do których należy zdolność sądowa (art. 64 i n. k.p.c.). Nieuzupełniony brak zdolności sądowej strony stanowi negatywną, bezwzględną przesłankę procesową i wymaga odrzucenia pozwu (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.), a w razie jego niedostrzeżenia i wydania wyroku – prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.). Na równi z brakiem zdolności sądowej należy traktować sytuację, w której powództwo zostało wytoczone w braku istniejącego podmiotu po stronie czynnej lub biernej (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 277/07, z dnia 17 października 2013 r., II CSK 168/13, z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 491/14 i z dnia 14 września 2016 r., III CZ 32/16, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2020 r., II CSK 801/18, OSNC 2021, nr 4, poz. 30 i powołane tam dalsze orzecznictwo).

Odrzucenie pozwu z powodu braku zdolności sądowej musi zostać zawsze poprzedzone oceną, kto zajmuje pozycję czynnej i biernej strony procesu. Zgodnie z zasadą dyspozycyjności, o tym, kto jest pozwanym, decyduje wola powoda wyrażona w pozwie, w którym powód winien oznaczyć pozwanego adekwatnie dla konkretnej kategorii podmiotów, tj. przez wskazanie imienia i nazwiska, względnie firmy (nazwy), adresu, a w razie potrzeby także innych danych pozwalających sądowi na ustalenie numerów identyfikacyjnych, o których mowa w art. 208¹ k.p.c. Pozwanym jest zatem ten, kogo powód wskaże w tym charakterze w pozwie, nie zaś ten, kogo powód powinien pozwać, chcąc osiągnąć korzystny wyrok lub ten, komu pozew doręczono.

Oznaczenie pozwanego w pozwie, jak każde oświadczenie procesowe strony, podlega wykładni, której podłożem jest treść pozwu i załączników (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2013 r., II CSK 168/13 i z dnia 28 lipca 2023 r., I CSK 4297/22 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2018 r., I CSK 221/17, z dnia 25 maja 2018 r., I CSK 497/17, z dnia 30 listopada 2018 r., I CSK 654/17, OSNC-ZD 2019, nr B, poz. 29, z dnia 9 stycznia 2019 r., I CSK 726/17 i z dnia 4 września 2020 r., II CSK 801/18). Mając na względzie dyrektywę racjonalnego działania, celowość prowadzenia takiej wykładni unaocznia się zwłaszcza w tych przypadkach, w których oznaczenie

pozwanego *prima facie* może prowadzić do wniosku, że powództwo wytaczane jest przeciwko jednostce pozbawionej zdolności sądowej, względnie jednostce nieistniejącej.

Jeżeli wykładnia pozwu prowadzi do wniosku, że sposób oznaczenia pozwanego stanowił jedynie *falsa demonstratio*, a pozwanym jest podmiot, któremu przysługuje zdolność sądowa, sąd powinien doręczyć pozew rzeczywistemu pozwanemu, oznaczając prawidłowo stronę bierną procesu. Nie ma natomiast podstaw do odrzucenia pozwu lub sięgania do przekształceń podmiotowych powództwa (art. 194 i n. k.p.c.), ponieważ – z uwzględnieniem wykładni oświadczenia złożonego z pozwie – pozwanym nie jest podmiot nieposiadający zdolności sądowej lub nieistniejący, a w świetle art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. dopiero taka sytuacja może uzasadniać odrzucenie pozwu. Skoro pozwany ma zdolność sądową od chwili wszczęcia postępowania, w rozważanym przypadku nie dochodzi również do uzupełnienia braku zdolności sądowej w rozumieniu art. 199 § 2 w związku z art. 70 § 1 *in principio* k.p.c.

Odpowiednio, jeżeli doszło do wydania wyroku, a w procesie wzięł udział podmiot mający zdolność sądową, który zgodnie z wolą powoda był stroną pozwaną, to postępowanie nie jest dotknięte sankcją nieważności na podstawie art. 379 pkt 2 k.p.c., chociażby oznaczenie pozwanego w pozwie wskazywało na jednostkę niemającą zdolności sądowej. W takim przypadku korekta mylnego oznaczenia strony powinna nastąpić przez sprostowanie orzeczenia (art. 350 k.p.c.). Do korekty tej może dojść także w postępowaniu apelacyjnym, a w razie potrzeby nawet po uprawomocnieniu się orzeczenia. W taki też sposób trzeba rozumieć utrwalone stanowisko Sądu Najwyższego, według którego należy odróżnić przypadki niewłaściwego (mylnego) oznaczenia strony od wytoczenia powództwa przeciwko podmiotowi nielegitymowanemu biernie lub podmiotowi pozbawionemu zdolności sądowej i konsekwencji występowania takiego podmiotu w procesie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 1980 r., IV CR 182/20, OSNCP 1981, nr 2-3, poz. 30, z dnia 18 czerwca 1998 r., II CKN 817/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 16, z dnia 16 czerwca 2016 r., III PK 125/15, z dnia 15 grudnia 2017 r., III CSK 350/16, z dnia 9 stycznia 2024 r., III PSKP 30/23, OSNP 2024, nr 9, poz. 90, a także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2000 r., I CKN 749/00,

z dnia 10 grudnia 2001 r., I PZ 93/01, OSNP 2003, nr 24, poz. 597 i z dnia 27 kwietnia 2023 r., III PZP 2/22).

Z materiału sprawy wynikało, że w pozwie datowanym na 30 kwietnia 2020 r. powód oznaczył jako pozwanego C., wskazując adres: „[...] P.” i numer KRS [...]. W uzasadnieniu pozwu odwołał się do umowy ubezpieczenia zawartej z pozwanym. Po doręczeniu pozwu na adres podany w pozwie odpowiedź na pozew złożył, działając przez kwalifikowanego pełnomocnika, podmiot o nazwie „C. Spółka Akcyjna”, wskazując jako swój adres ul. [...], P.. Podmiot ten uczestniczył w postępowaniu przed Sądem Okręgowym, a następnie złożył apelację od wyroku Sądu Okręgowego i wziął udział w postępowaniu apelacyjnym, czemu nie sprzeciwiał się powód. Jak wynikało z wpisów w KRS, podmiot o nazwie „C. Spółka Akcyjna” i numerze KRS [...]1 powstał na skutek przekształcenia C. w spółkę akcyjną, zgodnie z art. 150 ust. 1 i art. 151 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 838, dalej – „u.d.u.”), przy czym wpisu dokonano w dniu 2 stycznia 2020 r. Do wykreślenia z KRS podmiotu o nazwie „C.” doszło z dniem 17 stycznia 2020 r.

W tym kontekście należało uznać, że w sprawie nie doszło do zarzucanej w skardze nieważności postępowania.

Całokształt pozwu, oceniając rzecz obiektywnie, stwarzał podstawy do przyjęcia, że oznaczenie strony pozwanej jako „C.” wraz z podaniem numeru KRS odnoszącego się do tego podmiotu stanowiło *falsa demonstratio*, a wolą powoda było wytoczenie powództwa przeciwko C. Spółka Akcyjna. Odmienne stanowisko skarżącej, według którego w okolicznościach sprawy, zgodnie z intencją powoda, pozwanym miał być rzekomo podmiot wykreślony z KRS, a jako taki pozbawiony zdolności sądowej, nie miało rzeczowych podstaw. Na rzecz preferowanego stanowiska przemawiało ponadto spostrzeżenie, że przekształcenie towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych w spółkę akcyjną jest oparte na zasadzie ciągłości (kontynuacji) (art. 157 ust. 2 i art. 158-159 u.d.u.), która zakłada dalsze prowadzenie działalności w zmienionej formie organizacyjno-prawnej przy zachowaniu tożsamości między podmiotem przekształcanym a powstałym w wyniku przekształcenia. Patrząc z tej perspektywy, w pozwie wskazano nie tyle nieistniejący podmiot, co zarzucała

skarżąca, lecz posłużono się nieaktualną już firmą i numerem identyfikacyjnym na oznaczenie tożsamego podmiotu.

Materiał sprawy wskazywał ponadto jednoznacznie, że po stronie pozwanej, od chwili doręczenia pozwu, występowała w rzeczywistości – w braku sprzeciwu powoda – C. Spółka Akcyjna. C. Spółka Akcyjna nie kwestionowała zarazem tego, że powództwo zostało wytoczone przeciwko niej. Faktu, że w postępowaniu rozpoznawczym w roli strony biernej uczestniczyła od chwili jego wszczęcia C. Spółka Akcyjna nie podważała również G. Spółka Akcyjna, wnosząc jako pozwana – następca prawny C. Spółka Akcyjna – skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego.

Sytuacja ta utwierdza w trafności wniosków wynikających z wykładni pozwu, a zarazem wyklucza możliwość stwierdzenia, że postępowanie przed Sądami *meriti* toczyło się w braku strony lub z udziałem podmiotu pozbawionego zdolności sądowej (art. 379 pkt 2 k.p.c.), skoro po stronie pozwanej brała w nim faktycznie udział C. Spółka Akcyjna, której zdolność sądowa nie była przedmiotem sporu. Brak było konsekwencji także podstaw do uchylenia wydanych w sprawie wyroków i odrzucenia pozwu (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.).

Dostrzec należało również, że skarżąca nietrafnie odwoływała się do wyrażonego w orzecznictwie poglądu, według którego zmiana oznaczenia stron przez sąd nie jest dopuszczalna, jeżeli powód wskazał jako pozwanego podmiot, któremu nie przysługuje zdolność sądowa. Pogląd ten dotyczy bowiem takich sytuacji, w których na wytoczenie powództwa przeciwko strukturze pozbawionej podmiotowości procesowej wskazuje treść pozwu z uwzględnieniem jego wykładni (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2017 r., III CSK 350/16).

W okolicznościach sprawy nie było natomiast wątpliwości, że stroną pozwaną, zgodnie z wolą powoda i wbrew mylnemu oznaczeniu w pozwie, miała być i była C. Spółka Akcyjna i przeciwko temu podmiotowi, wbrew mylnemu oznaczeniu w komparycji orzeczeń kończących postępowanie w pierwszej i drugiej instancji, zapadły w rzeczywistości wyroki Sądów Rejonowego i Okręgowego. W takich przypadkach konieczna zmiana oznaczenia strony nie prowadzi do zmiany podmiotowej powództwa, względnie do objęcia skutkami wyroku (art. 366 w związku

z art. 365 k.p.c.) podmiotu, który nie brał udziału w postępowaniu, lecz do korekty błędnego oznaczenia strony przy zachowaniu jej jurydycznej tożsamości.

Skargę kasacyjną należało w konsekwencji oddalić wobec braku uzasadnionych podstaw. Oznaczenie w komparycji wyroku strony pozwanej jako „G. Spółka Akcyjna” było uzasadnione tym, że – jak wynikało z informacji pozwanej potwierdzonej wpisami dokonanymi w KRS – podmiot ten, w związku z przejęciem na podstawie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. C. Spółka Akcyjna jest następcą prawnym C. Spółka Akcyjna.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴, art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Agnieszka Piotrowska

Paweł Grzegorzcyk

Marta Romańska

(K.G.)

[r.g.]